

N:o 27.

Ank. till Riksd. Kansli den 30 April 1873, kl. 10 f. m.

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 6, i anledning af Herrar S. A. Hedins och M. Huss' motioner, rörande utländsk undersåtes rätt att i Sverige förvärfva och besitta fast egendom samt idka näring.

I fråga om främmande undersåtes rätt att här i landet förvärfva och besitta fastighet har Herr *Hedin* väckt en till Utskottets behandling hänvisad motion, N:o 185, af denna lydelse:

»För uppkomsten af nu gällande, bristfälliga lagstiftning i detta ämne lemnas i Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 20 vid riksdagen 1856—1858 en redogörelse, hvaraf inhemtas, att Kongl. Maj:t, med anledning af Landshöfdinge-embetets i Jönköpings län den 6 Oktober 1828 afgifna anmälan, att en engelsk undersåte inom länet inköpt en fastighet och der nedsatt sig, för att ur en å fastighetens egor befintlig grufva bryta brunsten, infordrade Justitiekanslers-embetets och sedermera Högsta Domstolens yttranden; att dessa myndigheter förklarade, den förre att utlänningar, utom i några få uppgifna fall, icke kunde i riket förvärfva och besitta fast egendom, och den senare att, ehuru icke någon viss lag funnes, som med uttryckliga ord förbjöde främmande makts undersåte att här i riket förvärfva och besitta fast egendom, ett sådant förbud likväl vore innefattadt i 15 kap. 1 § Ärfdabalken, angående utländings arfsrätt, och 3 kap. 2 § Handelsbalken, angående utländings burskap, samt att för öfrigt ett annat förhållande vore oförenligt med samhällsinrättningen och de lagar, som betrygga dess säkerhet, hvarför Högsta Domstolen gjorde hemställan om utfärdande af en författning, att utlänning, som ej upphört att vara under främmande makts lydno och ej vunnit svensk medborgarerätt, ej skulle ega att i riket fast egendom förvärfva och besitta, hvarvid

dock en ledamot af domstolen anförde den afvikande mening, att ifrågavarande förbud hvarken funnes i lagstiftningen eller borde utfärdas, då några missbruk till det allmännas skada ej syntes kunna befaras; att Kongl. Maj:t derpå under den 3 Oktober 1829 utfärdade en kungörelse af innehåll, att »utländsk undersåte, som icke erhållit svensk medborgarerätt, icke kan anses vara berättigad att i riket fast egendom förvärfva och besitta, utan att han dertill undfått Kongl. Maj:ts tillstånd, i följd hvaraf uppbud och fasta derå för sådan utländsk man icke må beviljas.»

Möjligen kan det omtvistas, huruvida ej Kongl. Maj:t härvid öfverskred sin grundlagenliga befogenhet och med, hvad man kallat »sjelftagen makt» (Ridd. och Ad. prot. 1856—1858, VII, 516), lagstiftade i en vigtig angelägenhet; men hvad som deremot näppeligen med framgång läser kunna bestridas är, att 1829 års kungörelse sedermera tillämpats i strid med sin tydliga andemening och efter hand blifvit mer och mer betydelslös. Ordalagen gifva otvetydigt vid handen, att man såsom grundsats ville fasthålla, att svensk medborgarerätt skulle utgöra vilkor för fast egendoms förvärfvande här i riket, medan man likväl för enskilda, behjertansvärda fall ville öppna utväg till undantag från den allmänna regeln; men tillämpningen har sedermera blifvit lika otvetydigt motsatt mot detta författningens syfte, såsom af det följande läser framgå.

Å 1850—1851 årens riksdag väckte Herr L. Billström i Borgareståndet motion (N:o 125, Bihang till Borgareståndets prot., sid. 248) i ämnet. Beträffande bristerna i den gällande lagstiftningen, 1829 års kungörelse — om hvilken redan nu framhölls, att dess föreskrifter ej alltid torde efterleivas, emedan påföljd för uraktlåtenhet ej vore stadgad — påpekade motionären: att ej enahanda skyldigheter åligga utländing som svenske medborgare, medan medborgarerätt merendels beviljats främmande gesäller, som för utföring af någon, om än så obetydlig näring derom gjort ansökan, hade regeringen utan uppgifna skäl förvägrat utländske jordbrukare samma rätt, ehuru de i årtal vistats i landet, gjort sig väl kände och af vederbörande förordats till naturalisations erhållande; härmed hade de ock för sig och tjenare undsluppit åtskilliga personliga prestationer till staten och kommunen, i vissa fall till och med allmänna utskylder för sin egendom. Motionären föreslog därför, att utländsk man, som vill här i riket sig bosätta, antingen för att bruka och besitta fast egendom eller för utförande af annan näring, bör, innan rättighet dertill vinnes, vara till svensk medborgare antagen. Sammansatta Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets utlåtande (N:o 37) tillstyrkte, att motionen, i hvad den rörde annan näring än den som är med besittning af fastighet förenad, ej måtte till någon åtgärd föranleda, emedan genom Handels- samt fabriks- och handtverksordningarne af 22 December 1846 redan vore stadgadt, att endast den, som egde svensk medborgarerätt, finge i stad idka handelsrörelse, i stad eller å landet hålla handtverksverkstad och med biträde af gesäll, lärling eller annan arbetare till afsalu åstadkomma handtverksarbeten eller med enahanda biträde utförva bageri-, bryggeri- eller slagteri-handtering; hvaremot Utskottet, som angående rättigheten att besitta och bruka fastighet, hyste den åsigten, »att en sådan rättighet, medgifven åt utländsk undersåte,

som i denna egenskap kvarstår under främmande makts beskydd och inflytande, icke allenast föranleder flera olägenheter, utan äfven, i en vidare utsträckning, skulle kunna medföra betänkliga och för samhället vådliga följder», tillstyrkte, att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att utländsk man, som hädanefter ville sig här i riket bosätta, för att bruka och besitta fast egendom, icke må dertill erhålla tillstånd, innan han blifvit till svensk medborgare antagen. Detta förslag blef af tre stånd utan diskussion, af Borgareståndet efter en kortare öfverläggning med 21 röster mot 16 bifallet (Adelns prot. IX, 398, Prestest. XI, 248, Borgarest. IV, 1008—1012, Bondest. VI, 310, 311), hvarefter Riksdagen, med åberopande af de af motionären och Utskottet andragna skäl, till Kongl. Maj:t aflät skrifvelse i ämnet (N:o 222). Justitie-ombudsmannens berättelse till 1853—1854 årens riksdag anmälde, att Kongl. Maj:t den 20 December 1851 vägrat bifall till hvad Riksdagen föreslagit.

Frågan förekom ånyo å Riksdagen 1856—1858. I Konstitutions-Utskottets utlåtande (N:o 11) om verkställd granskning af de i Stats-Rådet förda protokoll, innefattande elfva anmälanden enligt § 107 Regeringsformen, gäller den andra anmärkningspunkten — angående tillåtelse för utlänning, som ej erhållit svensk medborgarerätt, att besitta fast egendom i riket — f. d. Justitie-statsministern Sparre, till hvilkens föredragning ansökning om sådana tillåtelser hört. Utskottet har funnit, att han lemnat 1851 års Riksdags ofvan omförmälda skrifvelse utan afseende och egnat föga mer afseende åt de öfvertygande och kraftfulla föreställningar, som två andra rådgifvare, friherre Palmstjerna och Herr Gripenstedt, gjort emot ett snart sagdt obegränsadt meddelande af ifrågavarande tillåtelser; äfven en tredje ledamot af Stats-Rådet, Grefve Mörner, hade ansett sådan tillåtelse ej utan särdeles viktiga skäl böra meddelas. Till genmäle här-emot hade visserligen Föredraganden åberopat på ministeriel väg erhållna underrättelser, utvisande att i vissa främmande länder hinder ej mötte för utlänning att förvärfva fast egendom. Men härå svarar Utskottet, att det, om undersökningen fullföljts litet djupare, skulle visat sig, att i de länder, der utlänningar ega att förvärfva fastighet, en särskild lagstiftning för dylike utländske jordegare eller s. k. forensers utbildat sig, genom hvilken staten velat så vidt möjligt skydda sig sjelf och sina medborgare för de olägenheter, som denna jordeganderätt medförde. Sålunda vore mångenstädes, bland andra vilkor, stadgadt, att främlingen skall af landets egna medborgare hafva ett ständigt ombud att för honom svara inför landets domstolar eller myndigheter; men i Sverige funnes ej skymt af dylik lagstiftning, och sålunda vore från de åberopade länderna intet föredöme att hemta. Utskottet ville ej neka, att tillåtelse för utlänning att besitta fastighet stundom kunde medföra fördel för landet, men föredragandens pröfning af dessa ärenden hade blott afsett, huruvida några andra tillfälliga olägenheter än de från utländings jordeganderätt alltid oskiljaktiga, af Riksdagen och tvänne hans kolleger påpekade, kunde befaras, men ej huruvida några fördelar, öfvervägande olägenheterna, vore att af tillåtelsen förvänta. Såsom bevis, hvilken sorglöshet inritat sig i dessa ärendens handläggning, och huru man till sken och formalitet låtit nedsjunka den Kongl. Maj:ts pröfning, hvilken

stadgats genom kungörelsen af 1829, må vidare ur Utskottets utlåtande anföras, huru som stundom inga upplysningar ansetts nödiga, innan sökt tillåtelse beviljats, huru de eljest inhemtats från de mest skiljaktiga källor, huru det händt att ej ens sökandens verkliga namn uppgifvits eller efterfrågats o. s. v. Utskottet, som redogör för de af förut nämnda statsråds-ledamöter anförda föreställningar, yttrar för egen del rörande sjelfva grundsatsen:

»Många och betydande kunna de olägenheter och svårigheter vara, som inom ett samhälle uppstå derigenom, att främmande undersåte inom samhällets område besitter fast egendom, särdeles om denna egendom utgöres af fastighet på landet. Egandet af sådan fastighet medför en mängd förhållanden och förbindelser till underhafvande, grannar och andra rikets innevånare; men dessa kunna på mångahanda sätt blifva lidande, om egendomsegaren icke af medborgarekärlekens kraftfulla maning och samhällsrättens yttre tvång känner sig uppfordrad och förbunden att välvilligt och troget mot sina medinnevånare uppfylla alla sina såväl moraliska som juridiska skyldigheter. Och ej blott den enskilde medborgaren, utan oek hela samhället lider deraf, att dess jord åt främlingar upplåtes. Samhället kan svårligen af desse vänta samma sjelfupoffring för det allmänna, samma oinskränkta trohet mot öfverhet, samma undergifvenhet för statens fordringar, som det af den egne medborgaren har att påräkna; och statsklokheten fordrar, att åt den främmande jordegaren icke anförtros alla de kommunala bestyr och offentliga uppdrag, i hvilkas nitfulla utöfning den inhemske jordegaren ej blott känner sin pligt utan äfven finner sin ära.» Öfverläggningen i stånden om decharge-betänkandet föranledde flera yttranden rörande denna punkt, hvilka betonade den sålunda väckta frågans stora vikt. (Jfr isynnerhet K. T. Cederschjölds och G. Lagerbjelkes yttranden: Ad. prot. VII, 416 och 422.)

Konstitutions-Utskottet vid sist anförda riksdag inskränkte sig emellertid ej till den i decharge-betänkandet gjorda anmälan, utan framlade sedermera i ett annat utlåtande (N:o 20), för att bereda väg för ett bättre ordnande af dessa förhållanden, förslag till ett så lydande tillägg till § 28 Regeringsformen: »Konungen ege att meddela främmande makts undersåte tillåtelse att i riket förvärfva och besitta fast egendom i den ordning samt under de vilkor och förbindelser, som i särskild, derom af Konung och Ständer gemensamt stiftad lag bestämmes.» Förkastadt af Presteståndet, blef detta förslag genom omröstning i förstärkt Konstitutions-Utskott antaget att hvila till nästföljande riksdag, då det af tre stånd godkändes, men af Adeln afslogs, synbarligen af det skäl att, huru nödig den tillämnade lagstiftningen än måtte vara, derom likväl ej någonting behöfde i *grundlagen* införas (Ad. prot. II, 282—284).

Sådan är i korthet historien om de gjorda försöken att åvägabringa en bättre lagstiftning än 1829 års genom maktspråk tillkomna kungörelse om utländings jordegande-

rätt i vårt land. Kastar man nu en blick på anförda författnings tillämpning, blir intrycket än mera nedslående.

För det första: att denna författning ville såsom regel upprätthålla svensk medborgarerätt såsom villkor för besittning af svensk fastighet, lærer oförtydligt framgå af ordalagen. Så uppfattas den ock af Konstitutions-Utskottet vid riksdagen 1856—1858, hvilket yttrar (N:o 20), att meranämnda författning innebar bekräftelse å det gamla förhållandet, att jordeganderätt skulle vara med medborgarerätt förenad, på samma gång som undantag från detta allmänna stadgande skulle lagligen kunna ega rum. Men regeln och undantageningo snart byta roller. Nyss anförda Konstitutions-Utskott upplyser, att under den tid, dess granskning omfattat, 35 ansökningar beviljats och 2 afslagits, samt att under den tid, hvilken varit föremål för näst föregående Konstitutions-Utskotts granskning, af 18 ansökningar 3 icke beviljats. Ja, man vägrade till och med sökt medborgarerätt, på samma gång man medgaf sökanden den äfvenledes begärda jordbesittningsrätten. Konstitutions-Utskottet 1857 nämner, ej utan förundran, ett sådant exempel, och denna förundran kan ej minskas af hvad en reservant mot Utskottets utlåtande N:o 11, förklarande och urskuldande, härom anför, att det nemligen dittills varit regel att ej upptaga någon till svensk medborgare, med mindre han några år vistats inom Sverige, så vida ej särskilda bevekande omständigheter kunnat föranleda undantag, men att sådana ej i det antydda fallet förekommit, hvaremot enligt dittills följda grundsatser icke någon svårighet mötte att tillåta honom besitta fastighet, då han var förmögen och väl känd. Så grundligt upp- och nedvänd var nu 1829 års författning, att jordbesittningsrätt gerna medgafs åt en utlänning, utan att för detta undantag från författningens princip några särskilda »bevekande» omständigheter ifrågasattes, medan man deremot vägrade samme »förmögne och väl kände» sökande den af honom önskade svenska medborgarerätt, hvilken författningen i regeln uppställer såsom villkor för jordbesittningsrätten! Längre kan man svårligen komma i absurd tillämpning af ett lagstadgande.

Till hvilket omfång denna omkastning af hvad som skulle vara regel och undantag bragt fast egendom i utländska händer, derom kan man få någon föreställning af följande siffror. År 1857 anmärkte en talare på Riddarhuset, tröstande, att värdet af den jord, som då af utlänningar egdes, ej uppginge till synnerligen betydligt belopp, jemfördt med landets hela fastighetsvärde: af Justitie-departementet infordrade upplysningar visade nemligen att, normän oberäknade, i samtliga län, med undantag af Wermlands, Westmanlands och Westernorrlands — från hvilka upplysningar ej hade inkommit — 59 utlänningar, af hvilka 43 å landet boende, egde fastighet till taxeringsvärde af 1,770,723 R:dr 16 sk. B:ko. Men numera uppgår i ett enda län, rikets sydligaste, enligt senaste femårsberättelse, bevillningstaxeringsvärdet å den jordbruksfastighet, som eges af utlänningar, till 6,002,100 R:dr R:mt och å den af utlänningar arrenderade jorden till 9,330,000 R:dr, tillsammans 15,332,100 R:dr R:mt, eller något mer än $\frac{1}{14}$ del af värdet af all jordbruksfastighet å länets landsbygd. Trots den reduktion, som under Andra Kammarrens öfverläggning om det af nuvarande Konstitutions-Utskott afgifna dechargebetänkande

af Herr Justitie-statsministern företogs med de i en vid betänkandet fogad reservation uppgifna siffror, qvarstår dock såsom ostridigt, att ensamt under sistlidet år fast egendom till rätt många millioners värde öfvergått i utländska undersåtars händer.

För det andra: äfven i det hänseendet har man låtit 1829 års författning förblifva en död bokstaf, att Kongl. Maj:ts förbehållna pröfningsrätt saklöst åsidosattes. Ett sådant förhållande antyddes redan, såsom nämnt är, i den 1851 af Herr Billström väckta motion. Konungens Befallningshafvande i Malmöhus län meddelar nu i sin senaste femårsberättelse, att *en stor del* af de utlänningar, som köpt eller arrenderat jord i Malmöhus län, ej ställt sig till efterrättelse föreskrifterna i 1829 års kungörelse, att utlänning ej utan Kongl. Maj:ts särskilda tillstånd må besitta fast egendom, hvarförutan uppbud och fasta ej må honom beviljas. Denna Konungens Befallningshafvandes anmälan om en allmänna uraktlåtenhet att iakttaga, hvad gällande lag stadgar, synes hvarken hafva föregåtts eller efterföljts af något förfogande, som afsett att göra 1829 års författning respekterad.

Vi se sålunda, dels att denna författning af vederbörande ofta betraktas såsom funnes den icke till, dels att dess tillämpning, nedsjunket till en formalitet, sker i en anda alldeles motsatt den, som ursprungligen fann sitt uttryck i dess föreskrifter. Motsägelsen är uppenbar mellan, å ena sidan, detta förfarande, som lägger inga hinder i vägen för utländings jordbesittningsrätt, och å andra sidan stadgandet i Förordningen af den 18 Juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, enligt hvilket på särskild pröfning i hvarje fall beror, om utlänning, som erhållit tillstånd att i riket vistas, må här idka handels- eller fabriksrörelse, handverk eller annan handtering, samt ansökan derom skall åtföljas dels af betyg, att sökanden är myndig och eger god frejd, dels af vederhäftig borgen eller annan säkerhet för utskylder till staten och kommunen. Det lär ej förnekas, att betänkligheterna mot utlänningars jordeganderätt äro vida väsendtligare, än de som kunna anföras mot den genom 1864 års förordning åt främmande undersåter medgifna rätt att idka handel och handverk.

Om man redan för årtionden sedan hade giltiga anledningar att med lifliga farhågor betrakta den då i jmförelsevis ringa omfattning började öfverlåtelsen af svensk jord i utlänningars händer, hafva dessa anledningar sedermera blifvit så förstärkta, att det numera skulle vara en oursäktlig sorglöshet att låta allt fortgå såsom hittills. Fast egendom öfvergår år efter år, till ett belopp, som Riksdagen 1851 säkerligen icke förutsåg, i främlingars ego. Färska erfarenheter hafva lärt, både att en stark främmande inflyttning kan blifva en farlig *fiende i eget läger*, och att det internationela rättstillståndet i våra dagar, jmfördt med förra tidens, icke allenast icke skridit framåt, utan snarare försämrats, i det att de svagare staterna och folken icke hafva att påräkna det deltagande, som fordom väpnade mäktige hjälpere mot mäktiges våld och roflystnad.

Undertecknad tager sig derföre friheten föreslå:

att Riksdagen behagade till Kongl. Maj:t aflåta skrifvelse med anhållan om framläggande för näst sammanträdande Riksdag af förslag till lag rörande de tillfällen då,

samt de vilkor och förbindelser, hvarunder utländsk undersåte må kunna erhålla Kongl. Maj:ts tillstånd att i riket förvärfva och besitta fast egendom; samt

att Riksdagen behagade uttala den åsigt, dels att den genom Förordningen af den 4 Juni 1868 åt norske undersåtar medgifna rätt att utan Kongl. Maj:ts särskilda tillstånd förvärfva fastighet i Sverige, må utsträckas äfven till danske undersåtar; dels att sådan rätt i intet fall må åt utländska bolag beviljas; dels att, derest andre utländske undersåtar, än norrmän och danskar, icke finnas böra, utom i de fall der utländings arfsrätt eller andra dermed jemförliga förhållanden påkalla undantag, alldeles uteslutas från jordeganderätt i vårt land, vilkoren för sådan rätts beviljande åt utlänning, som ej sökt och erhållit svensk medborgarerätt, måtte bestämmas med uteslutande hänsyn till med säkerhet påräknelig och mera betydande fördel för landet, men utan afseende på de möjligen mera kosmopolitiska bestämmelser, som kunna hafva gjort sig gällande i andra länders lagstiftning, eller till sitt fortfarande bestånd osäkra praxis i detta hänseende.

Att jag anser den lagstiftning, som härmed ifrågasättes, böra ske i den ordning, § 87 Regeringsformen utstakar, följer af min ofvan uttalade åsigt, att 1829 års kungörelse tillkommit på grundlagsvidrigt sätt; denna kungörelses tillvaro kan ej hafva utsträckt Regeringens eller inskränkt Riksdagens lagstiftningsmakt, derföre att den fått oantastad ega bestånd. Derjemte må påpekas, att det tilläfventyrs skulle för Regeringen blifva ömtåligare och kinkigare att på egen hand genomföra en ny lagstiftning, syftande till stark begränsning af en rättighet, som hittills när som helst och nästan undantagslöst — med skäl, utan skäl, ja i strid emot de giltigaste skäl — beviljats utländske sökande, der desse ej rent af funnit för godt att taga sig den utan ansökan, såsom praxis synes vara i Malmöhus län, än att vidtaga denna samma åtgärd under lika berättigad samverkan från representationens sida och i öfverensstämmelse med dess uttalade åsikter och vilja.

Hvad utsträckningen till danske undersåtar af den redan åt norrmän beviljade frihet angår, så tala derför samma skäl, som framkallade 1868 års förordning. Att Norge är i en ganska lös union med Sverige politiskt förbundet, är ej den afgörande betraktelsen. I Danmark våväl som i Norge bo våra stam- och språkförvandter, med hvilka ej blott, enligt Konung Oscar I:s ord, »krig är omöjligt», utan med hvilka vi ega de stora politiska intressena gemensamma. Då sålunda här *de* betänkligheter alls icke möta, hvilka eljest påkalla den yttersta möjliga inskränkning i utlänningars jordbesittningsrätt, eger man full anledning att taga i betraktande de fördelar, som danska kapitaler, nedlagda i svensk jordegendom, och föredömena af en högt uppdrifven landthushållning skola medföra. För öfrigt skulle denna utsträckning till danske undersåtar af den åt norrmän 1868 medgifna rätt stå i den bästa öfverensstämmelse med den åsigt, som redan på ståndsriksdagens tid gjorde sig gällande inom de båda folkvalda stånden. Den förut anförda förordningen af 1868 om utsträckt frihet för norske undersåtar att här i riket drifva näring m. m. framkallades eller väl åtminstone påskyndades — ty den var förväntad allt sedan Förordningen af den 18 Juni 1864 utfärdades — genom

Riksdagens skrivelse (N:o 73) af den 12 Juni 1866 om, bland annat, vidtagande af sådana åtgärder att, jemte det svensk man tillåtes att vistas och bosätta sig i Norge och norsk man i Sverige, enahanda ömsesidiga frihet tillerkännes de begge rikenas undersåtar i afseende på rättigheten att i det ena eller andra riket idka handel och annat näringsyrke. De motioner, som föranledde denna skrivelse, hade emellertid härutinnan — jordbesittningsrätt nämnes ej särskildt i motionerna eller i Riksdagens skrivelse — afsett lika väl danske som norske undersåtar, och Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets tillstyrkan (Utlåtande N:o 36) att Riksdagen måtte anhålla, att, sedan nys berörda förhållanden blifvit ordnade mellan Sverige och Norge, »Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, i hvad mån likartade bestämmelser emellan Sverige och Danmark kunna vara lämpliga, samt i detta ämne söka tillvägbringa den öfverenskommelse, som för de begge grannfolken pröfvas fördelaktig», blef af Bondeståndet utan diskussion och i Borgareståndet med 23 röster mot 11 bifallen, samt vann hos Ridderskapet och Adeln en minoritet af 43 röster mot 78.

Att i fråga om utländska bolag absolut förbud yrkas, torde näppeligen behöfva någon motivering. Deremot skall förmodligen, beträffande jordeganderätts beviljande åt enskilde utlänningar, åberopas den mera »liberala» och åtminstone mera kosmopolitiska lagstiftningen i vissa andra länder. Härvid må anmärkas, *dels* att betänkligheter, som i ett stort och mäktigt land betyda intet, allt för väl i ett litet och svagt rike kunna betyda mycket, och att sålunda föredömena från de stora staterna ej böra påverka åsigtarna om hvad för oss är tjenligast; *dels* att från de småstater, som i förevarande fall beträdd den liberala vägen, högeligen varnande exempel erbjudas af den aldri nyaste samtidshistorien; *dels* att liberalitet, kosmopolitism och dylika s. k. vackra idéer äro underordnade synpunkter, jemförda med det allt öfvervägande intresset att i främsta rummet skydda sitt eget sjelfbestånd; *dels* ock slutligen att den utländska lagstiftningen, hvilkens liberalitet man nyligen (Tidskrift för lagstiftning m. m. för år 1872), på grund af å ministeriel väg bekomna upplysningar, sökt ådagalägga, torde kräfva — såsom 1857 års Konstitutions-Utskott uttryckte sig med anledning af de likartade meddelanden, som Justitie-statsministern Sparre på sin tid hade anskaffat — en djupare undersökning, innan den i någon väsendtligare mån tages till norm för omdömet om hvad våra förhållanden göra rådligt eller nyttigt.»

Vidare har Herr *Huss* i en motion, N:o 186, hvilken likaledes blifvit till detta Utskott remitterad, under hänvisning till den utredning af frågan, som vore gifven i en inom Första Kammarren af Herrar Rydin och Odelberg väckt motion, föreslagit:

»att Riksdagen i underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t ville uttala sina farhågor för följderna af de grundsatser, som hittills gjort sig gällande i afseende å beviljande af tillstånd åt utländske män att i riket besitta fast egendom eller härstädes idka bergsbruk och skogsafverkning; samt

att Riksdagen i samma skrivelse måtte till Kongl. Maj:t hemställa, huruvida icke för framtiden kunde stadgas såsom grundsatser i detta hänsende:

dels

dels att, då enligt Kongl. Maj:ts Kungörelse af den 3 Oktober 1829 utländsk undersåte, som icke erhållit svensk medborgarerätt, icke kan anses vara berättigad att besitta fast egendom i riket, utan att han dertill undfått Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd, sådant tillstånd hädanefter icke må utlänning, som ej är norrman, meddelas utan föregående i laga form afgifven förklaring af sökanden, att han ärnar sig inom ett år här i riket bosätta, för att kunna, senast fyra år efter erhållandet af den sökta tillåtelsen att egendomen besitta, undfå svensk medborgarerätt; samt att för brytandet af sådan förklaring stadgas det äfventyr, som nödigt pröfvas;

dels att, då enligt Kongl. förordningen om utvidgad näringsfrihet af den 18 Juni 1864 utlänning för drifvande af bruksrörelse eger söka särskildt tillstånd hos Bergsöfverstyrelsen, och då genom senare Kongl. Förordningen af den 12 April 1872 det blifvit utländsk undersåte förbudet att här i riket idka grufvedrift m. m., utan efter det han undfått Kongl. Maj:ts särskilda tillstånd ej mindre att näringen idka än äfven att i riket vistas, hädanefter må, vid beviljande åt utlänning, som ej är norrman, af tillstånd att här i riket idka bruksrörelse eller grufdrift, fästa sådana strängare vilkor, som för rikets säkerhet och våra ekonomiska fördelars betryggande kunna anses nödiga;

dels ock att skogsafverkning för annat än egen bostads eller egen jord- eller bergs-bruksegendoms behof är utländsk undersåte, som ej är norrman, eller ej redan är i besittning af rätt dertill, före vunnen naturalisation förbuden.»

Den af Herr Huss åberopade, utaf Herrar Rydin och Odelberg afgifna motionen innehåller, jemte hufvudsakligen enahanda redogörelse som Herr Hedins för hvad förut i denna fråga förekommit, en omständlig historisk framställning af Förenta Staternas lagstiftning rörande forenser, till hvilken Utskottet, för undvikande af allt för stor vidlyftighet, endast får hänvisa. Men på följande, jemväl deri förekommande betraktelser tillåter sig Utskottet hänvända Kammarens synnerliga uppmärksamhet:

»Dessa fakta synas mig egnade att påkalla en närmare uppmärksamhet så väl från Riksdagens som från Regeringens sida. De ådagalägga tydligt, att fastighetsförvärf inom Sveriges landamären blifvit föremål för spekulation i utlandet, och de visa äfven, vid närmare granskning af de särskilda fallen, att denna affär bedrifves ej blott af sådane främlingar, som personligen hit inflytta och således antagligen förr eller sednare blifva svenske medborgare, utan äfven af enskilde kapitalister och kapitalstarka handelsbolag eller firmor, hvilka finna förmånligt att i svensk jord, svensk bruks- och skogs-egendom nedlägga penningar, utan minsta tanke från någon af köparnes sida på att med sådan egendom taga annan befattning, än som från ett kontor i London eller Berlin kan utöfvas för att af kapitalet draga största möjliga vinst. I det förstnämnda fallet synes oss föga anledning förefinnas till oro eller restriktiva åtgärder: vår nationalitet är alldeles tillräckligt stark, för att ej behöfva frukta något intrång eller obehag af de få utländske medborgare som här nedsätta sig för bedrifvande af jordbruk eller bruksrörelse; våra samfundsförhållanden äro tillräckligt lyckliga, för att vi kunna antaga det

hit inflyttande främlingar, som söka sin utkomst af landets förvärfskällor, förr eller senare skola finnas hugade att antaga svensk nationalitet, och i de flesta fall kunna vi då endast lyckönska oss åt det tillskott ej blott af kapital utan äfven af intelligens, arbets-skicklighet och ekonomisk företagsamhet, som med dem komma vårt land till godo. Mer än ett skede af vår ekonomiska utveckling har fått sin prägel af främlingar, som vunnit svensk medborgarerätt, och Sveriges nationela utveckling har deraf veterligen icke tagit någon skada. För närvarande är det för öfrigt, hvad jordbruksegendomen beträffar, till aldra största delen danskar, som utan att hafva vunnit svensk medborgarerätt söka tillstånd att i Sverige sådan besitta, och det är visserligen sannt, att en och annan gång större kapitalister i Köpenhamn blifvit godsegare i Sverige utan afsigt att här nedslå sina bopålar, hvilket förhållande icke i allo kan anses för oss fördelaktigt; men utom att denna nationalitet svårligen i något fall kan anses hotande för vår sjelfständighet, ser man också på de inköpta jordegendomarne i allmänhet ringa storlek att köparne till större delen sjelfva bruka sin jord, och således en gång hit inflyttade, utan tvifvel med det snaraste förvärfva äfven medborgarerätten. Endast i det fall att jordegendomar i någon sådan landsdel som t. ex. Gotland eller nordliga delen af Norrbottens län skulle blifva föremål för spekulation af t. ex. Tyskar eller Ryssar, synes det vara någon anledning för handen att af sådanes inflyttning befara något för rikets säkerhet vådligt inflytande, men då torde ock Kongl. Maj:ts rätt att efter omständigheterna pröfva dylika ansökningar utan svårighet kunna tillämpas derhän, att sådant intrång vederbörligen afvärjes.

Vida mera betänkligt synes oss det här ofvan antydda förhållande, att fast egendom med dertill hörande gruffält, skogsafverkningsätt, sågverk m. m. på sista tiden begynt afyttras till utländske affärsmän eller handelsfirmor, om hvilka man med säkerhet kan veta, att förvärfvande af medborgarerätt för egarnes personer icke skall komma i fråga. Det må villigt medgifvas, att Sverige äfven af dylika köpeafhandlingar kan draga åtskilliga fördelar, dels genom sjelfva köpesummorna, med hvilka vanligen ganska betydande kapitalbelopp tillflyta landet, dels genom de oftast nya industrigrenar och arbetsätt, som å de inköpta egendomarne af främlingarne införas, dels genom de ökade arbetstillfällen, som med stegrad produktion beredas landets invånare. Det är icke heller vår mening, att vi med något särskildt misstroende behöfva åse att främmande kapital strömma till industrien och jordbruket i Sverige: kapitalet är till sin natur kosmopolitiskt, och ju förmånligare de vilkor blifva, under hvilka vår produktion kan komma i tillfälle att använda rikare länders kapitaltillgång, desto lättare skola våra näringar uppblomstra. Men äfven dessa förmåner kunna köpas för dyrt: vilkoren för kapitalanvändningen kunna blifva sådana, att de träda i strid med vilkoren för hela samhällets trygghet och lugn, och de förhållanden, vi nu åsyfta, synas hafva infört oss på en väg, der ekonomiska fördelar lätt kunna komma i kollision med nationela och politiska. Det är icke heller så säkert, att vi ej, äfven i afseende å de ekonomiska fördelarne, i dylika fall göra oss skyldiga till en misräkning, då vi för en ögonblicklig vinst afhända oss dyrbara och för hela vår utveckling oundgängliga förvärfskällor.

Mot hvarje förslag till inskränkning i utländska medborgares frihet att inom riket besitta fast egendom kan utan tvifvel anföras den omständigheten, att Sverige genom en sådan inskränkning skulle komma att ställa sig temligen ensamt bland de civiliserade nationerna, af hvilka åtminstone de aldra flesta lemnat främlingar tillträdet fritt till förvärfvande af vare sig fast eller lös egendom, utan att dervid fästa förbehåll om förvärfvande af medborgarerätt. Sådan obetingad frihet är främlingar medgifven i Norge, Danmark, Nederländerna, Belgien, Frankrike, Spanien, Portugal, Italien och Grekland. I Preussen erfordras särskildt tillstånd af Konungen endast för »civile personer», d. v. s. bolag, kommuner, stater o. d., och i öfriga tyska stater äro, med några mindre betydande undantag, främlingar i allmänhet berättigade att förvärfva fast egendom. I Ungern förekommer ingen inskränkning i denna rätt och i de öfriga till Österrikiska monarkien hörande stater allenast det vilkoret, att utlänning, för att åtnjuta lika rätt med infödde, måste visa, att lika förmån i det hänseende, hvarom fråga är, inom hans land medgifves Österrikes statsborgare. I det egentliga Ryssland är numera dylik förvärfsrätt främlingar ovilkorligen medgifven, och nu senast har äfven i England genom stat. af den 12 Maj 1870 blifvit stadgadt:

»Fast och lös egendom af hvarje slag kan förvärfvas, innehafvas och disponeras af en främling på samma sätt i alla hänseenden som af en infödd engelsman; och kan äfven en rätt till fast eller lös egendom förvärfvas genom, från, eller i succession efter en främling på samma sätt som genom, från, eller i succession efter en infödd engelsman» — endast med vilkor att denna rätt ej gäller kolonierna, ej medför någon annan rättighet som britisk undersåte, ej heller inverkar på någon före denna akt förvärfvad rätt till lös eller fast egendom.

Vigten af denna anmärkning synes oss dock icke litet förminskas af den omständigheten, att Sverige är ett land, hvars ekonomiska förhållanden i ej ringa mån inbjuda till sådan spekulation, hvarom nyss är nämnt, och att vi i detta hänseende svårigen kunna jämföras med de stater, hvilkas föredöme sålunda åberopas. För England medför det helt visst ingen den ringaste våda att sålunda utan vilkor bereda främlingar tillträde till engelsk jord och öfriga engelska förvärfskällor, ty jord, skogar, grufvor m. m. d. betinga i England ett sådant pris, att det utom i högst få undantagsfall knappt är antagligt, det någon främling skulle finna för sig förmånligt att der nedlägga kapital, för hvilket han i de flesta fall ej kunde påräkna mer än 2 till 3 procent ränta. Sverige åter har en helt annan ekonomisk ställning än de flesta andra europeiska länder derutinnan, att det i ekonomiskt hänseende ännu befinner sig, så att säga, på det första utvecklingsstadiet. Det eger oerhörda naturliga rikedomar, men dess befolkning har till följd af naturförhållandenas oginhet hittills icke kunnat göra sig dessa rikedomar vederbörligen till godo, och vår kapitalbildning har derföre intill senaste tider varit ytterligt ringa. När nu i ett sådant land den nyare tidens mäktiga häfkrifter för all industriell utveckling komma till full utveckling, så inträder der helt naturligt ett alldeles nytt utvecklingsskede, rikt på stora förhoppningar; dess naturliga rikedomar i skogar, malm-

fält, stenkolslager m. m. få en helt ny betydelse, så snart de moderna kommunikationsanstalterna öppna utsigten till dess fulla och vinstgivande användning, och särskildt viktiga blifva dessa rikedomskällor just nu, då hela världens uppmärksamhet är riktad på möjligheten att förse den industriela konsumtionen med dess behof af de förnämsta råvarorna, jern och trä. Under sådana förhållanden skall den naturliga följden af vår kapitalbrist vara den, att främmande länders rika kapitaltillgångar söka sig hit, der utsigter finnes för deras lönande användning, och der konkurrensen ännu icke nedsatt penningaräntan så lågt eller bragt arbetslönerna så högt som i andra länder. Engelska och tyska handelsbolag, som förfoga öfver ofantliga kapital, hafva lätt att till den svenska jord- och bruksegaren, som är i besittning af vidsträckta malmfält eller skogssträckor, erbjuda summor, hvilkas ränta flera gånger öfverstiger hvad han sjelf med sitt jemförelsevis ringa driftkapital, sin ofta mycket begränsade kredit och sin måhända mindre utvecklade industriela företagsamhet skulle kunna af egendomen uttvunga — och ingen må förundra sig deröfver, att utsigterna till en dylik ofta storartad förbättring i förmögenhetsvilkor kommer den enskilde att förbise den lilla omständigheten, att egendomen öfvergår i *främlingars* hand. Det är i de flesta fall för mycket begärtdt, att frestelser af denna art skola röna motstånd af en finkänslig patriotisk betänklighet, och det är dessutom för den enskilde i de flesta fall nästan omöjligt att klart se eller uppfatta de olägenheter, som medfölja dylika transaktioner, eftersom deras följder uppenbara sig, först när de många enstaka fallen summeras ihop till ett enda stort faktum, som måhända snart nog kan komma att karakteriseras dermed, att våra bästa och flesta naturliga rikedomar blifvit förvärfskällor för utländska handelsbolag.

De företeelser, som föranledt här antydda farhågor, hafva under det sist förflutna året varit af icke ringa betydenhet, och de underrättelser om dylika köpeafhandlingar, som dertill under de tre första månaderna af detta år förljudits, bidraga ej att lugna de af dem väckta farhågor. För året 1872 hafva vi att efter offentliga handlingar inregistrera följande: ett handelskonsortium af två Berliner- och en Hamburgerfirma har i Westmanlands län inköpt en stor landt- och bruksegendom med tillhörande skogar, malmfält m. m. för en summa af 1,192,970 R:dr. Ett handelskonsortium af tre eller fyra Londonerfirmor har i Örebro och Kopparbergs län inköpt en bruksegendom med skogar, gruffält, masugnar, valsverk m. m. för 3,200,000 R:dr, hvaraf 1,200,000 äro beräknade för grufveandelar. En delegare i en af dessa Londonerfirmor har i Gefleborgs län inköpt en liten fastighet för 35,000 R:dr, men dertill hörande skogsafverkningsrätt för 1,374,638 R:dr, samt dessutom i samma län tillhandlat sig $\frac{5}{100}$ sågverk med någon afverkningsrätt för 34,000 R:dr, och vid ett annat tillfälle fått tillstånd att besitta diverse ytterligare inköpta sågandelar, för hvilka köpesumman ej är uppgifven. Den firma, till hvilken denne Storbritanniske undersåte lärer höra, har vidare i Wester-Norrland inköpt 6 seland skatt och $\frac{6}{15}$ delar i en finbladig såg för 30,000 R:dr, i Gefleborgs län 2 öresland jord, diverse sågandelar och några bitar strandjord för 58,000 R:dr samt i Jemtland 2 tunnland skatt för 46,000 R:dr, — allt transaktioner som tydligen häntyda på

en i stor skala bedrifven skogsafverkning af främmande, för vårt lands intressen i all tid likgiltiga köpmän. En annan Londonerfirma har i Jönköpings och Kronobergs län inköpt $15\frac{7}{24}$ mantal med sågar, jernbruk m. m. för 360,000 R:dr. En storbritannisk undersåte har i Wermland fått tillstånd att besitta en liten hemmansdel, inköpt för allenast 2,571 R:dr, men hvars besittningsrätt, enligt hvad vi af *tillförlitligaste* källa inhemtat, anses »hufvudsakligen afse bedrifvande af skogsafverkning»; och en annan engelsk köpman har, antagligen i liknande afsigt, tillhandlat sig $2\frac{1}{2}$ seland skatt i Wester-Norrland. Slutligen hafva nu senast de namnkunniga Gellivara-fälten, en possession af 25 kvadratmils vidd, genom köpeaftal öfvergått till Storbritanniske undersåten Giles Loder för en summa af 775,000 R:dr, och Kongl. Maj:t har, här som alltid, åt den engelske affärsmanen meddelat tillståndet att i riket besitta fast egendom.

Vid sidan af dessa köpeafhandlingar försvinna de öfriga köpen, som hufvudsakligen afse jordbruksegendomar och hvilka på längd svårligen kunna leda till annat än köparnes hitflyttning, i våra ögon till en obetydlighet. Ty det är just bruks-, grufve- och skogsnäringarne, som mer än någon annan locka till dessa spekulationer, hvilka kunna bedrifvas utan någon tanke på inflyttning i det rike, der egendomen är belägen; det är de, som bäst kunna skötas utan något personligt deltagande af egaren, och det är de, som just i dessa tider skänka utsigt till en med landets förbättrade kommunikationer och verldsmarknadens växande efterfrågan för dessa varor allt mer stigande vinst. Det är derföre hufvudsakligen med hänsyn till dessa, som vi våga framställa det påståendet, att vi äro inne på en väg, som kan leda oss till ej så litet betänkliga förvecklingar. Det ligger redan ur den fosterländska känslans synpunkt något motbjudande deri, att ypperliga andelar af våra bästa förvärfskällor, af vår jord och våra skogar skola besittas som egendom af innehafvare, hvilka icke äro med landet förenade genom de band, som gifva samhället dess styrka; och tänker man sig dessa egendomsförvärf under de förhållanden, som ofvan antydts, ohejdadt fortgå, kommer till denna motvilja äfven en stark känsla af otrygghet. Men det är under samma förutsättning ej mindre säkert, att sakens ekonomiska sida är ganska betänklig. Det ligger ingen öfverdrift uti att tänka sig som en möjlighet, att tyska, engelska och franska handelsfirmor eller konsortier bit för bit tillvälla sig de bästa och rikaste styckena af det jernbälte, som sträcker sig genom det mellersta Sverige, de största och mäktigaste resterna af de skogar, som ännu återstå oss i Wermland, i Dalarne, i Norrland. — Deras förmåga att dertill anskaffa penningar torde ej kunna betvifvas, då man dagligen ser, hvilka oerhörda kapital af dylika bolag nedläggas i de mest aflägsna främmande länder; utsigterna för dylika anbud växa med hvarje ny jernväg, hvarje ny vattenled i de mera aflägsna, hitils obefarna trakterna af vårt land och med hvarje förhöjning i jern- och träprisen på marknaden, och den enskildes förmåga att dem motstå kan, som sagdt är, omöjlig vara tillräckligt starkt i ett land, der det inhemska kapitalet är knappt. Vi kunna då måhända tänka oss en tid, när de 10 millionerna, som i år influtit för sådana egendomsförsäljningar, växt till 100 millioner om året eller mer, då våra bergslager äro

tätt genomkorsade af jernvägar, då våra vattenfall äro rikt försedda med de ståtligaste manufakturerna, då våra gruffält och jernverk förse den europeiska marknaden med mångdubbelt större qvantitet jern än nu, då vår export af skogsprodukter inbringa hundratal millioner riksdaler, men då tillika våra bergslager icke längre äro våra, då stegringen i afkastningen af våra grufvor, skogar och bruk icke ökar *landets* förmögenhet, utan tillflyter tyska och engelska handelshus, och då kanske till slut svenskt jern och svenska trävaror kunna beställas icke i Stockholm och Göteborg utan endast i London eller Berlin. Måhända skulle vi då icke prisa den frisinta lagstiftning, som kommit oss att lemna *landets* bästa krafter till förfogande åt den mestbjudande.

Härtill kommer ännu en omständighet, hvilken måhända mer än någon annan i dessa tider förtjenar stort afseende. Det sista årtiondets historia är rik nog på exempel, huruledes länders rent inhemska förhållanden blifvit gjorda till föremål för internationela underhandlingar och bestämmelser — aldrig till fromma för mindre och svagare staters sjelfständighet; och dylika förväxlingar af nationel och internationel rätt hafva ej sällan haft sin grund äfven i tvistefrågor af rent ekonomisk natur. Vårt land torde icke hafva något skäl att frukta för sådana missförhållanden, som ledt till Tysklands inblandning i den danska statens inre rättsordning. eller sådana som gifvit den ryske czaren anledning att uppträda som skyddsherre för Turkiets undersåtar; vår nationela homogenitet och vår kyrkliga enhet äro dertill alltför starka. Men sådana företeelser som nordtyska förbundsmyndigheters underhandlingar med Rumäniens styrelse i anledning af ett jernvägsföretag, eller Frankrikes och Italiens uppträdande till skydd för främlingars anspråk på malmlagren vid Laurion äro för oss varnande exempel. De visa, att starkare länders styrelser anse sig ega fog att ingripa i mindre staters sjelfbestämningsrätt, der denna kommer i strid med deras undersåtars förmenta rättsanspråk, och det innebär då alltid en stor våda att åt främmande staters undersåtar inrymma sådana anspråk, hvilka sedan under en eller annan form kunna göras gällande mot staten sjelf, stödda af argument som ej kunna bemötas af jurisprudensen. Det torde icke vara för mycket sagdt, att Gellivara under förhållanden, som kunna gifva denna egendom ett omätligt värde, och som kunde upplifva vissa nu hvilande anspråk från svenska statens sida, lätteligen kunde framkalla en Laurionfråga för vårt fädernesland. Och det skulle i sanning icke för Sverige vara något angenämt rön, om dess lagstiftande myndigheter en dag, då de möjligen funnit nödigt att för skogsafverkning eller grufdrift stadga strängare bestämmelser, oförmodadt funne sig hejdade af anspråk och rättsfordringar framställda af utländske egendomsegare inom landet, hvilka genom främmande maktens sändebud sökte häfda sin förmenta rätt och med hotande språk förhindra en för deras intressen menlig lagstiftning.»

Att dessa betänkligheter i afseende på främmande undersåtars rätt att förvärfva och besitta fast egendom i Sverige icke äro nya framgår af hvad Herr Hedin i sin motion omförmäler och ådagalägges äfven af åtskilliga, utaf Konstitutions-Utskottet vid 1856—1858 årens riksdag i dess anmärkningsmemorial återgifna uttalanden från Konungens rådgifvare. Sälunda har Statsrådet Herr Friherre Palmstjerna, med hvilken Stats-

rådet Herr Gripenstedt sig förenat, vid ett tillfälle, då desse rådgifvare afstyrkte bifall till en dylik ansökan, framställd af ett engelskt handelshus, yttrat: att rikets styrka berodde i hufvudsaklig mån derpå, att rikets jord egdes af dess egne innevånare och ej af personer som äro fästade vid andra aflägsna länder genom nationalitet, egendom och förvärf och som derigenom med bestämdhet kunde förutsättas att alltjemt förblifva utlänningar härstädes, utan allt annat intresse för rikets förkofran eller ens dess försvar, än det som låge uti ett obehindradt fortsättande af den vinstgifvande rörelse de här drefve; att om ock en eller annan mindre besittning kunde utan särdeles olägenhet för det allmänna egas eller besittas af utrikes bosatt utlänning, så blefve dock olägenheterna större, ju flera dylika undantag medgåfves; samt att redan förut så många tillåtelser för utlänningar att besitta egendom inom riket blifvit meddelade, att flere ej borde bifallas, så vida sökanderne ej ville inflytta för att blifva svenska medborgare. Vid ett annat tillfälle förklarade Herr Friherre Palmstjerra, att han ansåge det ganska betänkligt att främmande makters undersåtar blefve berättigade att inköpa fast egendom; att de, som på sådant sätt vunno fast fot i riket, borde i allo vara svenske undersåtar, förenade med samma intressen och samma band som infödde svenskar uti samfälda pligter mot gemensam Konung och uti nit för Sveriges sjelfbestånd, hvilket ej kunde förväntas af en främling, som derom ej afgifvit något löfte eller dertill åtagit sig någon förbindelse; att något gagn för vårt fädernesland af dylika inflytningar icke kunde uppkomma, men att vid sådana frågors pröfning det allmänna gagnet borde vara det afgörande skälet, med åsidosättande af all undfallenhet för önskan af enskild främling, hvilken, om han ville åtnjuta förmånen att ega svensk jord, äfven borde underkasta sig alla de förpligtelser, som tillhöra svensk medborgarerätt; att om det aldrig nekades välfrejdad främling att vinna fastighet i riket, skulle besittningar af stor vidd och betydlig vikt kunna komma i händerna på främmande makters undersåtar, hvilka kunde föranleda svåra förvecklingar med samma makter och af dem begagnas till en vådlig inblandning i våra inre angelägenheter; att ju större den makt vore, hvars undersåtar ville komma i besittning af svensk fastighet, ju betänkligare vore saken, hvilken, ehuru för tillfället individuellt ringa, dock vore af stor omfattning och utgjorde ett steg på en bana, som icke visade några fördelar för riket, men väl farhågor i framtiden. Herr Grefve Mörner yttrade vid samma tillfälle i Stats-Rådet, att tillåtelse icke utan särdeles viktiga skäl borde lemnas främmande nationers medlemmar att, med bibehållande af denna egenskap, förvärfva eganderätt till fastighet i landet.

Dessa sålunda påpekade vådor -- i nationalekonomiskt, socialt och politiskt afseende -- af främmande undersåtars fastighetsförvärf här i landet hafva under de seure åren vuxit i styrka, i samma mån dessa fastighetsköp stigit både i antal och betydenhet. Med det oroande faktum för ögonen, att från den 15 Januari 1870 minst tvåhundra utländska medborgare tillåtits förvärfva och besitta svensk fast egendom till ett högst betydligt värde, finner Utskottet nu tiden vara inne att råda bot på det onda, om det ej skall blifva för sent. Sättet att härvid gå till väga har varit föremål för Utskottets öfver-

läggningar, och efter så mogen ompröfning, som öfriga riksdagsangelägenheter medgifvit, har Utskottet enat sig om den tanken, att för framtiden bör såsom grundsats fastställas, att icke blott utländska bolag, utan jemväl enskilda utländingar, som ej vilja underkasta sig naturalisation, skola vara från jordeganderätt i vårt land uteslutne. Faran af att tillåta dessa utländska bolag, handelsfirmor och bank-konsortier, med snart sagdt obegränsad penningtillgång, men utan allt intresse för vårt lands välstånd, industriela utveckling, dess tillvaro såsom sjelfständig stat, eller något annat för oss, såsom svenskar, dyrbart, komma i besittning af våra rikaste jordskatter, våra ännu lyckligtvis betydliga kvarlevor af ofantliga skogar, ligger i allt för öppen dag, att Utskottet skulle behöfva bjuda vidare skäl för sin åsigt i fråga om dessa bolag, synnerligen som några egentliga inkast mot denna åsigt ej kommit till Utskottets kännedom. Emot förbud för enskilde utländska undersåtar, som ej äro eller förbinda sig att blifva svenske medborgare, att förvärfva svensk fastighet, har deremot framhållits: att då det låge i vårt nationallynne, att med fullkomligt oinskränkt frihet disponera öfver våra egodelar, mången nu, sedan egendomsvärden liksom prisen på jern- och skogsprodukter betydligt stigit, skulle anse sin rätt för nära träd, om han genom en lagbestämmelse såge sig urståndsatt att begagna de gynnsamma konjunkturerna och afyttra sin egendom till en väl betalande främling; att utländingar gjort landet stor nytta genom att lära oss väl sköta vår jord och ordna vår ladugårdsskötsel, samt att det är hos dem vi stå i skuld för det vi snart äro vid det mål, hvartill hvarje insigtsfull landtman sträfvar — det intensiva åkerbruket; att dessa utländingar här köpt egendomar till höga pris och derigenom åstadkommit en allmän höjning i egendomsvärden, hvaraf följt en ökning af landets välmåga i alla afseenden; att landet vunnit i rikedom och styrka, derigenom att utländska kapitaler hit inkommit och blifvit fruktbärande; att förbud för alla andra än svenska undersåtar att besitta svensk fastighet skulle kunna leda derhän, att utländingar ginge i kompani med mindre respekttable svenskar, hvilka lånade sitt namn till affärer, hvori de ingen del hade, men hvarpå landet skadades mera, än om dessa utländingar handlade i eget namn och sjelfve finge stå till svars för sina handlingar; att det mål, man åsyftade, torde kunna uppnås derigenom, att man för utländing underlättar möjligheten att vinna svensk medborgarerätt, d. v. s. förkortar den nu bestämda tiden för erhållande af sådan; samt slutligen, att Sverige genom en dylik lagstiftning skulle komma att stå nära nog ensamt bland de civiliserade nationerna, utaf hvilka de flesta icke göra rättigheten att ega fastighet beroende af medborgarerätts förvärfvande.

Hvad denna sista anmärkning beträffar, så delar Utskottet fullkomligt den uppfattning, att landets gagn, inen icke främmande staters lagstiftning, bör vara den bestämmande synpunkten vid bedömandet af denna fråga; och hvad angår förkortande af tiden för utländingars naturalisation, tillåter sig Utskottet erinra, att tre års vistande i riket för att blifva svensk medborgare ingalunda är absolut föreskrifvet. Till bestämmelsen härom i 2:dra paragrafen af Kongl. förordningen den 27 Februari 1858 förekommer

mer nemligen följande tillägg: »Har utländsk man, enligt hvad i 28 § Regeringsformen medgifvet är, blifvit i rikets tjenst anställd, eller har han gjort sig känd för utmärkt skicklighet i vetenskap, eller konst, eller i landtbruk, bergsbruk, eller annan näring, eller finnes hans upptagande till svensk medborgare eljest för riket medföra gagn, då må medborgarerätt äfven tidigare efter inflyttningen i riket, än ofvan sagdt är, kunna honom beviljas.» Detta stadgande medgifver ju all den modifikation uti ifrågavarande afseende, som kan vara önskelig och nödig. — Om det ock måste medgifvas vara för landet nyttigt, att utländska kapitaler hit inkomma, så bör dock besinnas, att nettobehållningen af dessa, då de tillhöra utländsk undersåte som ej är här bosatt, årligen utsändes ur landet och således går för reproduktionen förlorad, och framför allt, att då dessa kapitaler användas för inköp af skog till sköfving, de återgå dit, hvarifrån de kommit, förökade med en för vårt land ruinerande vinst. Det skall af Utskottet villigt erkännas, att industrien och isynnerhet vårt åkerbruk vunnit betydligt i lyftning genom utlänningar; dock vågar Utskottet, oaktadt allt hvad som talats om vår fattigdom — med hänvisande till det talande faktum, att ett fondsystem, hvars förverkligande ännu för få år tillbaka ansågs förbehållet en aflägsen framtid, redan uppkommit och vunnit stadga — vara af den mening, att vi numera hunnit derhän både i kapitalbildning och utveckling i öfrigt, att vi sjelfva kunna tillgodogöra oss våra rika förvärfskällor och således ej af denna anledning behöfva rygga tillbaka för att från dessa utestänga sådana utlänningar, som icke med oss vilja dela annat än vinsten. — De obestriddliga fördelarne af förbud för utlänning att förvärfva fastighet i riket äro; att vi sjelfve få behålla denna vinst odelad; att den hel och hållen ökar *vår* nationalförmögenhet och tillfaller dem, som deltaga i alla våra medborgerliga rättigheter och skyldigheter, dem som hysa intresse för vår kultur, våra seder, vår andliga och materiella utveckling, alla våra nationella institutioner; att vi kunna i fred och ro lagstifta om våra angelägenheter, på sätt landets väl kräfver, utan att behöfva frukta förvecklingar med främmande stater, hvilket, efter hvad erfarenheten gifvit vid handen, lätt kunde blifva händelsen, sedan penningstarka konsortier och massor af utländska undersåtar hunnit slå under under sig våra flesta och bästa hjälpkällor, så snart de genom förändringar i ekonomiska eller andra lagar funnit sig hejdade i dessa hjälpkällors begagnande efter eget godtycke; och slutligen att endast härigenom kunna förebyggas de för känsla och förnuft vidriga kollisioner, som lätteligen blifva en följd deraf, att en person är undersåte och bosatt i ett land, men eger fastighet i ett annat, såsom att, på sätt en talare i Första Kammaran exempelvis anförde, om krig emellan Sverige och någon annan af Östersjöstaterna utbröte, en undersåte i sistnämnda stat, som egde fastighet i Sverige, skulle, derest han vore värnepliktig, med sin person kämpa mot den svenska här, han med afkastningen af sin svenska fastighet bidragit att utrusta och underhålla, en mängd andra förvecklingar i rättsligt och administrativt afseende att förtiga. Utskottet finner dessa fördelar sådana, att här ofvan anmärkta olägenheter, för så vidt de icke äro endast illusoriska, måste, i jmförelse dermed, sjunka ned till rena

obetydligheter, helst som Utskottet icke tänkt sig förbudet för utländsk undersåte att förvärfva fastighet i landet så absolut, att icke Kongl. Maj:t skulle derifrån kunna bevilja undantag, när rikets välförstådda intresse sådant rättfärdigade eller påkallade.

Det är uppenbart att rätt för utlänning till skogsafverkning samt bruks- och grufvedrift, utan åtföljande eganderätt till jord eller grund, är för vår ekonomiska och politiska trygghet fullt ut lika hotande som rättigheten att förvärfva fast egendom; och Herr Huss' förslag att häremot stadga försigtighetsmått förtjenar derföre, jemväl det, efter Utskottets uppfattning, största afseende.

Men om sålunda Utskottets åsikter rörande förevarande ämne i hufvudsak gå i samma riktning som motionärernes, så anser sig dock Utskottet icke kunna omfatta Herr Hedins mening, att den genom Kongl. förordningen den 4 Juni 1868 åt norske undersåtar medgifna rätt att utan särskildt tillstånd förvärfva fastighet i Sverige bör utsträckas äfven till *danske* undersåtar. Det är utan tvifvel sannt, hvad motionären anför, att i Danmark, lika väl som i Norge, bo våra stam- och språkförvandter, med hvilka vi hafva stora politiska intressen gemensamma, och med hvilka vi säkerligen icke hafva att befara krig, samt att, då sålunda i afseende på danskar de betänkligheter icke förefinnas, hvilka eljest påkalla den yttersta möjliga inskränkning i utlänningars jordbesittningsrätt i vårt land, man hade full anledning att taga i betraktande de fördelar, som danska kapitaler, nedlagda i svensk jordegendom, och föredömena af en högt uppdrifven landthushållning skulle medföra; men under fullt erkännande häraf och med varma sympatier för dessa våra stamförvandter, kan Utskottet likväl icke frigöra sig ifrån farhågan, att en åt Danmark sålunda medgifven gynsamare ställning skulle hos andra stater väcka ett ej så alldeles oberättigadt missnöje och möjligen en gång erbjuda dem en välkommen förevändning för kränkande inblandningar i våra inre angelägenheter. Dertill kommer, att en dylik undantagsbestämmelse är obehöflig, ithy att de aldri flesta danskar, som här förvärfva fastighet, flytta hit för att bygga och bo såsom svenska medborgare.

På grund af hvad Utskottet nu haft äran anföra, får Utskottet hemställa, att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om framläggande för näst sammanträdande Riksdag af förslag till lag, hvilande på hufvudsakligen följande grunder:

att åt främmande länders bolagsföreningar, med vare sig obegränsad eller begränsad ansvarighet, eller s. k. konsortier, handelsfirmor, korporationer, stiftelser eller inrättningar, tillåtelse hädanefter icke må meddelas att förvärfva eller besitta fast egendom i riket, eller att härstädes idka skogsafverkning, grufvedrift eller annat bergsbruk, äfvensom att, derest något utländskt bolag, konsortium, korporation, stiftelse eller inrättning på ett eller annat sätt förvärfvat egande- eller besittningsrätt i svensk jord, skogar, grufvor eller annan fast egendom, eller rätt till skogsafverkning,

efter det allmän förordning i omförmälda afseenden blifvit utfärdad, sådant förvärf må anses ogiltigt, och förvärfvaren förpligtad att, inom förelagd viss kort tid, det sålunda förvärfvade till svensk undersåte afyttra, vid äfventyr, om sådant ej iakttagits, att genom vederbörandes försorg fastigheten eller rättigheten oförtöfvadt på offentlig auktion försäljes till sådan köpare, som är berättigad att den innehafva och besitta, hvarefter köpeskillingen, sedan försäljningskostnaderne afdragits, utbetalas till den, för hvars räkning fastigheten eller rättigheten sålunda blifvit försäld;

att, utom för de fall, då Kongl. Maj:t, på grund af särskilda, viktiga omständigheter, kan finna skäligt bevilja undantag, tillstånd att i riket förvärfva och besitta fast egendom eller idka skogsafverkning, grufvedrift eller annat bergsbruk må åt främmande makts undersåte meddelas endast under vilkor, att sökanden förbinder sig att, inom förelagd kort tid, men sednast inom fem år efter tillåtelsens meddelande, söka svensk medborgarerätt, vid påföljd, för uraktlåtenhet häraf, som här ofvan blifvit föreslagen;

att främmande makts undersåte, som under ofvannämnda vilkor erhållit Kongl. Maj:ts nådiga tillåtelse att fast egendom härstädes förvärfva och besitta, eller skogsafverkning idka, dock icke må tillstädjas afverka skog till afsalu, innan han blifvit till svensk medborgare antagen; samt

att härigenom rubbning icke må ske uti den Normän nu medgifna rätt att förvärfva fast egendom i Sverige.

Stockholm den 29 April 1873.

På Utskottets vägnar:

Curry Treffenberg.
